



ภูลยุทธ์
หลงแตก
เพื่อแลกเมือง

พระเจ้าอชาตศัตรู วัสสการพราหมณ์
จิวยี่ อูยกาย และโจโฉที่ศึกผาแดง

พระครูสังฆวิริยกิจ (ระพิน พุทธิสารโ)

กลยุทธ์หลังแตกเพื่อแลกเมือง : พระเจ้าอชาตศัตรู วัสสการพราหมณ์ จิวยี่ อูยกาย และโจโฉที่ศึกผาแดง
"Post-Defeat Strategy for Gaining Cities: King Ajātasattu, Vassakara Brahmin, Zhou Yu,
and Guo Ai Overcoming Cao Cao at the Battle of Red Cliffs"

พระครูสังฆวิริยกิจ (ระพิน พุทธิสารโ) Phrakrusanghaviriyakij (Raphin Buddhisarō)
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ดิเรก ด้วงลอย Direk Duangloy
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์
มัลลิกา ภูมะธน Mallika Phumathana
คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

บทคัดย่อ

“กลยุทธ์หลังแตกเพื่อแลกเมือง” เป็นแนวคิดทางการเมืองและการทหารที่สะท้อนภูมิปัญญาเชิงยุทธศาสตร์ของโลกตะวันออก โดยบทความนี้ศึกษาวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบกรณีศึกษาจากอินเดียโบราณและจีนโบราณ ในบริบทอินเดียโบราณ พระพุทธเจ้าทรงเสนอหลักคิดว่าด้วยความสามัคคีและความเอื้อของหมู่คณะ ส่วน พระเจ้าอชาตศัตรู และ วัสสการพราหมณ์ ได้นำหลักคิดดังกล่าวไปประยุกต์ใช้เป็นกลยุทธ์ทางการเมือง ด้วยการใช้อุบาย การเจรจา และการวางแผนเชิงอำนาจ เพื่อลดการสูญเสียและเปลี่ยนความขัดแย้งให้เป็นโอกาสในการขยายอำนาจ ขณะที่ในบริบทจีนโบราณ จิวยี่ และ อูยกาย สามารถพลิกสถานการณ์ในศึกผาแดง โดยประยุกต์ใช้ภูมิศาสตร์ จิตวิทยาสงคราม และยุทธศาสตร์ทางเรือ จนสามารถเอาชนะกองทัพขนาดใหญ่ของ โจโฉ ได้สำเร็จ

ผลการศึกษานี้ชี้ให้เห็นว่า “การแสวงงอมถอย” มิได้หมายถึงความพ่ายแพ้อย่างแท้จริง หากแต่เป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างชัยชนะรูปแบบใหม่ที่อาศัยปัญญา การปรับตัว และการมองการณ์ไกล กลยุทธ์ภายหลังความพ่ายแพ้สามารถนำไปสู่ความอยู่รอดและชัยชนะในระยะยาว อีกทั้งยังสะท้อนหลักการจัดการความขัดแย้งและการปกครองที่ยังคงมีความร่วมสมัยในบริบทปัจจุบัน ดังนั้น “กลยุทธ์หลังแตกเพื่อแลกเมือง” จึงมิใช่เพียงเรื่องเล่าทางประวัติศาสตร์ หากยังเป็นบทเรียนเชิงยุทธศาสตร์ที่สะท้อนศิลปะแห่งการใช้อุบายเพื่อเปลี่ยนวิกฤตให้เป็นโอกาสและนำไปสู่ชัยชนะอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: กลยุทธ์, พระเจ้าอชาตศัตรู, วัสสการพราหมณ์, โจโฉ, จิวยี่, อูยกาย, ศึกผาแดง

Abstract

The concept of “Post-Defeat Strategy for Gaining Cities” reflects the strategic wisdom embedded in Eastern political and military thought. This study presents a comparative analysis of selected cases from ancient India and ancient China. In the Indian context, the Buddha articulated principles concerning social cohesion and the causes of collective decline. King Ajātasattu and Vassakāra Brahmin applied these principles as political strategy, employing wisdom, negotiation, and power-based planning to minimize losses and transform conflict into opportunities for territorial expansion. In the Chinese context, Zhou Yu and Huang Gai reversed the course of the Battle of Red Cliffs by skillfully utilizing geography, psychological warfare, and naval strategy to defeat the vastly superior forces of Cao Cao.

The findings indicate that strategic retreat or feigned submission does not signify genuine defeat; rather, it represents the beginning of a new form of victory grounded in wisdom, adaptability, and strategic foresight. Post-defeat strategies can lead to long-term survival and success while offering enduring insights into governance, diplomacy, and conflict management. Therefore, the “Post-Defeat Strategy for Gaining Cities” should be understood not merely as a historical narrative, but as a timeless strategic principle that demonstrates how adversity can be transformed into sustainable victory.

Keywords: Strategy, Defeat, King Ajātasattu, Vassakara Brahmin, Battle of Red Cliffs

บทนำ

เราไปเราอาจได้ยินเรื่องเกี่ยวกับพระพุทธเจ้า พระอานนท์ พระเจ้าอชาตศัตรู และวัสสการพราหมณ์ วรรณกรรมสามก๊ก ว่าด้วย โจโฉ อูยกาย เจ้ายี่ กับประเด็นเกี่ยวข้อง “กลยุทธ์หลังแตกเพื่อแลกเมือง” ที่ปรากฏเป็นข้อมูลด้านกลศึกในวรรณกรรมของพระไตรปิฎก รวมทั้งหลักคำสอนที่ว่าด้วยหลัก “อปริหานิยธรรม” ที่ปรากฏในปรีณิพพานสูตร (ที.มหา. (ไทย) 10/131-240/77-180) และอรรถกถาสุมังคลวิสาสินี ทั้งถูกนำมาแต่งเป็นวรรณกรรมภาษาไทยในชื่อ สามัคคีเภทคำฉันท์ ที่นายชิต บุรทัต (คำยวง วราสิทธิชัย, 2544) ได้แต่งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2457 ในสมัยรัชกาลที่ 6 (พ.ศ.2424–2468) นับเป็นนิยายคำฉันท์ความยาวหลายสิบหน้า ซึ่งได้รับการยกย่องมีความงดงามทางวรรณศิลป์ (พระมหาเฉลิมชัย ชยเมธี, 2565) ทั้งได้รับการคัดเลือกเป็นหนังสือประกอบการเรียนการสอนในวิชาภาษาไทยด้วย โดยเนื้อเรื่องอิงประวัติศาสตร์ครั้งพุทธกาล ว่าด้วยการใช้เล่ห์อุบายทำลายความสามัคคีของเหล่ากษัตริย์ลิฉฉวี กรุงเวสาลี แห่งแคว้นวัชชี (Narendra Wagle, 1995; Alexander Berzin, 2026) โดยเล่าถึง พระเจ้าอชาตศัตรู แห่งแคว้นมคธ ที่มีอำมาตย์คนสนิทชื่อ วัสสการพราหมณ์ ทรงมีดำริจะปราบแคว้นวัชชี ซึ่งมีกษัตริย์ลิฉฉวีครอบครอง แต่แคว้นวัชชีมีความเป็นปึกแผ่นและปกครองกันด้วยความสามัคคี (จิรายุส เผือกผุด, 2568) กลยุทธ์สำคัญคือสามัคคี ก็ต้องทำให้แตกความสามัคคี จนกลายเป็นกลวิธีในการชนะศึกสงครามในที่สุด

ส่วนวรรณกรรมเรื่องเยี่ยม สามก๊กมีกลยุทธ์ หลังแตกเพื่อแลกเมือง เป็นวิธีหนึ่งในกลยุทธ์ที่สร้างสถานการณ์ “แสร้ง” ทำให้หลังแตก ด้วยการเขียน ตี จนบาดเจ็บสาหัส จากนั้นทำทีไปสวามิภักดิ์เข้ากับอีกฝั่งหนึ่ง จนเป็นเหตุผลสนับสนุนนำไปสู่ชัยชนะในสงครามศึกเซ็กเพ็ก ที่ปรากฏเป็นเหตุการณ์สำคัญในท้องเรื่องวรรณกรรม โดยอูยกายเป็นผู้วางแผนให้จิวยี่ใช้อูบายยอมสวามิภักดิ์ และเมื่อเล่นเรือของตนเข้าหากองเรือของโจโฉแล้ว (กนกพร นุ่มทอง, 2560; บุษติ อรสิริวรรณ, 2564) กว่าฝ่ายโจโฉจะรู้ว่าแท้จริงแล้วเป็นเรือที่บรรทุกไปด้วยน้ำมันและวัตถุระเบิดก็สายไปแล้ว นำมาสู่ความพ่ายแพ้ในสมรภูมินี้ เป็นการบันทึกไว้ในประวัติศาสตร์ ทั้งถูกยกเป็นความกล้าหาญและวีรกรรมครั้งนี้ของอูยกายไว้

ดังนั้นทั้งสองเหตุการณ์มีความเหมือนตรงวิธีการ และใช้วิธีการหรือกลยุทธ์เป็นเครื่องมือในทางการทหาร ใช้การแสร้งทำ “มายาศาสตร์” หรือ “กุศโลบาย” เป็นเครื่องมือหรือวิธีการในการทำให้เกิดความเสียหายหรือผลกระทบที่เกิดขึ้นมาเป็นเครื่องมือสำคัญในการได้มาซึ่ง “เป้าหมาย” หรือ “ความสำเร็จ” โดยในการเขียนบทบันทึกนี้จึงมุ่งสะท้อนคิดผ่านเรื่องทั้งสองเรื่องที่ต่างพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ “จีน/อินเดีย” แต่เหมือนในกรอบวิธีการหรือแนวคิด เพื่อทำให้เห็นว่าวิธีการทั้งสองต่างพื้นที่และช่วงเวลาแต่เป็นเครื่องมือหนึ่งไปสู่เป้าหมาย รวมทั้งหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่พูดถึงคือ “อปริหานิยธรรม” นัยของหลักการนี้คือความสามัคคี นับเป็นยอดแห่งความสำเร็จแต่ในทางกลับกัน ความไม่สามัคคีก็ไม่ประสบความสำเร็จด้วยเช่นกัน ซึ่งจะได้วิเคราะห์นำเสนอแบ่งปันต่อไป

กลยุทธ์โอบยหลัง เมื่อพระเจ้าอชาตศัตรูต้องการสงครามปราบแคว้นวัชชี

พระเจ้าอชาตศัตรูปรึกษากับวัสสการพราหมณ์เพื่อหาอุบายทำลายความสามัคคีของเหล่ากษัตริย์ลิจฉวี โดยใช้กลยุทธ์ สร้างเนรเทศวัสสการพราหมณ์ออกจากแคว้นมคธ เดินทางไปยังเมืองเวสาลี แล้วทำอุบายจนได้เข้าเฝ้ากษัตริย์ลิจฉวี และในที่สุดได้เป็นครูสอนภาษาและศิลปวิทยาแก่ราชกุมารทั้งหลาย ครั้นได้โอกาสนี้ทำอุบายให้ศิษย์แตกร้างกัน จากความแตกร้างของเหล่ากุมาร จึงมีการไปฟ้องร้องบิดาของตนซึ่งเป็นกษัตริย์ จึงเกิดการแตกร้างระหว่างกษัตริย์ไปด้วย จนเกิดการวิวาท และเป็นเหตุให้ความสามัคคีในหมู่กษัตริย์ลิจฉวีถูกทำลายลง เมื่อนั้น พระเจ้าอชาตศัตรูจึงได้ยกทัพสู่เมืองเวสาลี สามารถปราบแคว้นวัชชีลงได้อย่างง่ายดาย โดยวัสสการพราหมณ์เป็นผู้มาเปิดประตูเมืองให้แก่พระเจ้าอชาตศัตรู (จุลภณ มะโนน้อม, มานพ เมืองแก้ว, 2560)

ในสมัยนั้นที่แคว้นวัชชีนี้มีการปกครองด้วยระบบกษัตริย์เหมือนกับแคว้นอื่นๆ แต่พิเศษกว่าก็คือมีการแบ่งเขตปกครองกันออกเป็น 6 เมืองด้วยกัน แต่ละเมืองเป็นอิสระต่อกันไม่ขึ้นตรงต่อเมืองใดเมืองหนึ่ง มีความสามัคคีกลมเกลียวปรองดองกันดี ช่วยเหลือกันอยู่ตลอด ยกที่ข้าศึกศัตรูจะรุกรานได้ เพราะกษัตริย์ลิจฉวีผลัดเปลี่ยนกันปกครองโดยระบอบสามัคคีธรรม มีรัฐสภาเป็นที่ปรึกษาราชการแผ่นดิน และมีวัฒนธรรมประจำชาติซึ่งยึดถือปฏิบัติอย่างมั่นคง 7 ประการ เรียกว่า อปรีหานิยธรรม

ฉะนั้นแม้แคว้นวัชชีจะเล็กกว่าแคว้นมคธ ก็มีความเจริญรุ่งเรืองและสามัคคีกันไม่น้อยกว่าแคว้นมคธ อปรีหานิยธรรม หมายถึง ธรรมไม่เป็นที่ตั้งแห่งความเสื่อม แต่เป็นธรรมเพื่อความเจริญ กล่าวคือ ถ้าบุคคลปฏิบัติตามอปรีหานิยธรรม บุคคลนั้น จะมีแต่ความเจริญความก้าวหน้าในชีวิต ไม่มีความเสื่อม ความเสียหาย อันเป็นอุปการะมากสำหรับผู้ปฏิบัติ ผู้บริหาร หมู่ชน และคนในสังคม อปรีหานิยธรรมสำหรับคหบดี (วัชชีอปรีหานิยธรรม) 7 ประการ อปรีหานิยธรรมสำหรับคหบดี 7 ประการ แสดงธรรมโดยพระพุทธองค์ แก่เจ้าลิจฉวี เพื่อให้ปฏิบัติตาม เมื่อครั้งประทับ ณ สารันทเจดีย์ ใกล้กรุงเวสาลี แคว้นวัชชี ประกอบด้วยธรรม 7 ประการ คือ

ตาราง 1 เปรียบเทียบหลักอปรีหานิยธรรม

อปรีหานิยธรรมสำหรับคหบดี 7 ประการ	ถอดรหัสอปรีหานิยธรรม (สามัคคี-อสามัคคี)	
1. จัดประชุม และหารือกันเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้เป็นนิตย	วิธีการที่ 1 ความสามัคคี ประสบความสำเร็จก้าวหน้า	
	วิธีการที่ 2 ทำให้แตกสามัคคี ล้มเหลว ขาดเอกภาพ ขาดทุน เสียหาย ขาดเอกภาพ	
2. การประชุมต้องให้หมู่คณะมีความพร้อมเพรียงกัน รวมถึงการเลิกประชุม และการทำกิจอันสมควรให้พร้อมเพรียง	วิธีการ 1. ทำให้คนสามัคคี เป็นเอกภาพ ด้วยหลักประสานความสามัคคีที่เรียกว่าอปรีหานิยธรรม	ปฏิบัติการ 1. ทำให้คนสามัคคีด้วยยุทธศาสตร์แห่งความเป็นเอกภาพ 2. ทำให้คนแตกสามัคคีด้วยเป้าหมายเพื่อทำลาย
3. บัญญัติหรือมีมติในสิ่งในสิ่งใหม่ และข้อบัญญัติไม่ขัดหรือตัดรอนบัญญัติก่อน พร้อมยอมรับ และศึกษาในธรรมะของชาววัชชีที่ได้บัญญัติก่อน		
4. ให้เคารพนับถือคำกล่าวของผู้อาวุโส		
5. ไม่ล่วงละเมิดทางใจ และกายในสตรีที่มีสามีหรือสตรีสาวในชาววัชชี		
6. ให้ความเคารพ และสักการะ รวมถึงการบูรณะเจดีย์หรือพุทธสถานที่ปลูกสร้างไว้		

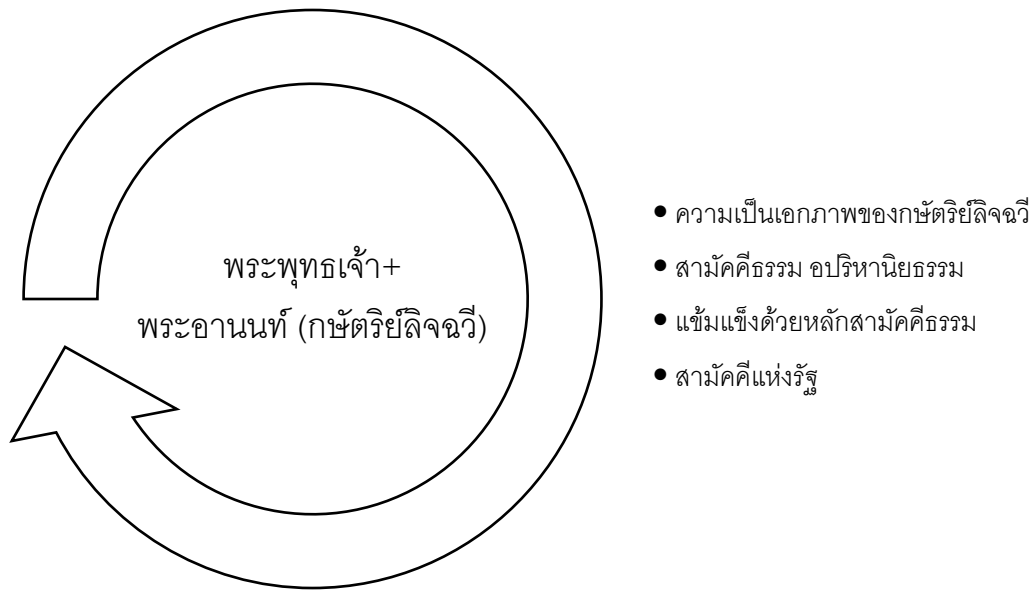
7. ให้การสงเคราะห์ และอุปการะแก่สงฆ์ทั้งหลาย		
--	--	--

พระพุทธเจ้าบอกกลยุทธ์ของวัชชีรักษาเมืองคือ “สามัคคี-อปริหานิยธรรม”

นัยยะที่ ๑ หลักสามัคคีธรรมเป็นเครื่องมือสำคัญในการบริหารองค์กรเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด กรณีที่พราหมณ์เข้าเฝ้าพระพุทธเจ้า สะท้อนถึงความพยายามในการประเมินสถานการณ์ทั้งด้านภูมิศาสตร์เชิงพื้นที่และการบริหารภายในองค์กร พร้อมทั้งแสวงหาแนวทางหรือกลยุทธ์จากพระพุทธเจ้า

สาระสำคัญของการตั้งคำถามอยู่ที่การยืนยันบทบาทของ “ความสามัคคี” ว่าเป็นปัจจัยหลักของความมั่นคง กล่าวคือ หากองค์กรยังคงความสามัคคี ย่อมก่อให้เกิดความเข้มแข็งอย่างต่อเนื่อง และยากที่บุคคลหรืออำนาจภายนอกจะเข้ามาทำลายได้

ดังนั้น เป้าหมายเชิงกลยุทธ์ของพราหมณ์จึงอยู่ที่การประเมินและตอกย้ำว่า “ความสามัคคี” เป็นเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้องค์กรหรือบ้านเมืองคงอยู่ได้อย่างมั่นคง และแทบไม่อาจถูกทำลายหรือทำให้แตกแยกได้ ตราบเท่าที่ยังรักษาความสามัคคีไว้ได้



ภาพที่ 1 สามัคคี (อปริหานิยธรรม) เป็นพลัง “รักษา” องค์กร เมือง ประเทศชาติ

กลยุทธ์ที่พระพุทธเจ้าสอนเรื่องอปริหานิยธรรม เป็นแนวคิดทางการบริหารหรือการเมืองก็ได้ โดยมีความหมายเป็นวิธีการ (How to) นำไปสู่ปฏิบัติการเพื่อให้เกิดความเป็นเอกภาพ และสามัคคี จนเป็นพลังสร้างสรรค์ก่อให้เกิดประโยชน์ ต่อตนเองและสังคม โดย “สามัคคี” มีนัยยะเป็นความร่วมมือร่วมใจ เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน การร่วมแรงร่วมใจเพื่อประโยชน์ส่วนรวม และการเกื้อกูลซึ่งกันและกัน (ธรรมเป็นเหตุไม่ให้เสื่อม) พระพุทธเจ้าทรงแสดงอปริหานิยธรรม 7 ประการ เพื่อให้หมู่คณะดำรงอยู่ด้วยความเจริญมั่นคง ไม่ตกอยู่ในภาวะเสื่อมถอย เช่น การประชุมกันอย่างพร้อมเพรียง การเคารพผู้ใหญ่ เคารพธรรม เคารพวินัย และการบำรุงผู้ทรงคุณธรรม ทั้งหมดสะท้อนแก่นแท้ว่า ความสามัคคีคือเกราะคุ้มครองไม่ให้หมู่คณะเสื่อมถอย

หากนำหลักการดังกล่าวมาประยุกต์ใช้ในระดับ องค์กร สามัคคี ความร่วมมือ ร่วมใจช่วยกันคิด ช่วยกันทำ จะทำให้องค์กรมีเสถียรภาพ สมาชิกในองค์กรที่ทำงานโดยไม่แบ่งพรรคแบ่งพวก ย่อมสร้างบรรยากาศแห่งความไว้วางใจ ทำให้การทำงานมีประสิทธิภาพและเกิดนวัตกรรมใหม่ๆ หากปราศจากความสามัคคี องค์กรมักเผชิญความขัดแย้งภายใน ความไม่ร่วมมือ และนำไปสู่ความล้มเหลวในที่สุด

ในระดับ เมืองหรือสังคมท้องถิ่น ความสามัคคีเป็นพลังรักษาความสงบสุข เมืองที่ประชาชนร่วมมือกันอย่างจริงจัง เช่น การจัดการภัยพิบัติ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม หรือการพัฒนาการศึกษา ย่อมสามารถยืนหยัดต่อความท้าทายต่างๆ ได้อย่างมั่นคง

ในระดับ ประเทศชาติ ความสามัคคีคือปัจจัยหลักของความมั่นคงและความเจริญ หากคนในชาติแตกแยก ประเทศจะอ่อนแอและตกเป็นเป้าของภัยภายนอก ดังที่ปรากฏในประวัติศาสตร์ไทย สมัยสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ที่ทรงกอบกู้เอกราชจากพม่าได้ ส่วนสำคัญมาจากการรวมใจเป็นหนึ่งของคนไทยทั้งแผ่นดิน แม้จะมีความแตกต่างกันในท้องถิ่น แต่เมื่อเผชิญศัตรูร่วมกัน ทุกคนต่างยืนหยัดด้วยความสามัคคี นำพาชาติให้รอดพ้นจากการครอบงำ

ตัวอย่างร่วมสมัยก็ชัดเจนเช่นกัน ในสถานการณ์โควิด-19 คนไทยจำนวนมากแสดงพลังแห่งความสามัคคี ทั้งการเสียสละของบุคลากรทางการแพทย์ ความร่วมมือของประชาชนในการปฏิบัติตามมาตรการ และการช่วยเหลือกันในชุมชน เช่น แจกอาหารและของใช้จำเป็น สิ่งเหล่านี้เป็นบทพิสูจน์ว่า ความสามัคคีสามารถรักษาสังคมให้อยู่รอดท่ามกลางวิกฤติใหญ่ได้

ดังนั้น “สามัคคี” ตามหลักอปริหานิยธรรมจึงไม่ใช่แค่การอยู่ร่วมกันอย่างสงบ หากแต่เป็นพลังเชิงสร้างสรรค์ที่หล่อเลี้ยงให้องค์กร เมือง และประเทศชาติ ดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคง ไม่เสื่อมถอย และพร้อมก้าวหน้า ทั้งในยามปกติและยามเผชิญวิกฤติ

วัสสารพราหมณ์ กลยุทธ์ หลังแตกเพื่อแลเมือง (สามัคคี # ยุยงให้แตกร้าง)

นัยยะที่ 2 ความไม่สามัคคีเป็นความแพ้วพายขององค์กร พราหมณ์ในฐานะที่ปรึกษาของพระเจ้าอชาตศัตรู ได้ข้อสรุปว่า สามัคคี หรือความเป็นเอกภาพเป็นกลยุทธ์ที่สำคัญ พระเจ้าอชาตศัตรู ทราบดังนั้นจึงไม่กล้าโจมตีแคว้นวัชชี จึงส่ง “วัสสารพราหมณ์” ไปพบกราบพระพุทธรเจ้า เพื่อหยั่งความคิดของพระพุทธรเจ้าว่า มีความคิดเห็นอย่างไร (1) แคว้นวัชชีในฐานะศิษย์ภาคีเครือข่ายของพระพุทธรเจ้า ถ้าจะไปทำสงครามด้วย พระพุทธรเจ้าจะมีความเห็นอย่างไร “หยิ่งดูท่าที” (2) พระพุทธรเจ้าสอน หรือมีคำแนะนำ มีท่าทีการแสดง เป็นความเห็นอย่างไร ซึ่งพระพุทธรเจ้าได้ตอบเป็นกลาง ๆ โดยเสนอแนวคิดในเรื่อง “สามัคคี” เป็นเหตุแห่งความเจริญก้าวหน้า หรือความเข้มแข็งของบ้านเมือง มีเหตุปัจจัยสนับสนุนจากความสามัคคี ดังที่ในคัมภีร์พระไตรปิฎกได้ให้ข้อมูลส่วนนี้ไว้ว่า

สการพราหมณ์มหาอำมาตย์แคว้นมคธ ทูลรับสนองพระดำรัสแล้ว เทียมยานพาหนะคันทาม ๆ ขึ้นยานพาหนะคันทาม ๆ ออกจากกรุงราชคฤห์พร้อมด้วย ยานพาหนะคันทาม ๆ ติดตามอีกหลายคันไปยังภูเขาคิชฌกูฏ จนสุดทางที่ยานพาหนะ จะเข้าไปได้ ลงจากยานพาหนะเดินเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ได้สนทนา ปราศรัยพอเป็นที่บันเทิงใจ พอเป็นที่ระลึกถึงกัน จึงนั่ง ณ ที่สมควร ได้กราบทูล พระผู้มีพระภาคดังนี้ว่า “ข้าแต่ท่านพระโคตม พระราชาแห่งแคว้นมคธพระนามว่า อชาตศัตรู เวเทหิบุตร ขอกราบพระยุคลบาทของพระโคตมด้วยพระเศียร ทูลถาม ถึงพระสุขภาพ ความมีพระโรคาพาธน้อย กระปรี้กระเปร่า มีพระพลานามัยสมบูรณ์ อยู่สำราญ พระราชาแห่งแคว้นมคธพระนามว่า อชาตศัตรู เวเทหิบุตร มีพระประสงค์ จะเสด็จไปปราบแคว้นวัชชี มีรับสั่งอย่างนี้ว่า ‘เราจะโค่นล้มพวกวัชชีผู้มีฤทธิ์มาก อย่างนี้ มีอานุภาพมากอย่างนี้ ให้พินาศย่อยยับ’ ราชอปริหานิยธรรม

สมัยนั้น ท่านพระอานนทียืนถวายงานพัดพระผู้มีพระภาคอยู่ ณ เบื้องพระปฤษฎางค์ พระผู้มีพระภาครับสั่งเรียกท่านพระอานนท์มาตรัสถามว่า ๑. “อานนท์ เธอได้ยินไหมว่า ‘พวกเจ้าวัชชีหมั้นประชุมกันเนื่องนิตย์ ประชุม กันมาครั้ง’” ท่านพระอานนท์ทูลตอบว่า “ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ข้าพระองค์ได้ยินว่า ‘พวกเจ้าวัชชีหมั้นประชุมกันเนื่องนิตย์ ประชุมกันมาครั้ง’” พระผู้มีพระภาคตรัสถามว่า “อานนท์ พวกเจ้าวัชชีพึงหวังได้แต่ความเจริญ อย่างเดียว ไม่มีความเสื่อมเลย トラบเท่าที่พวกเจ้าวัชชียังหมั้นประชุมกันเนื่องนิตย์ ประชุมกันมาครั้ง”

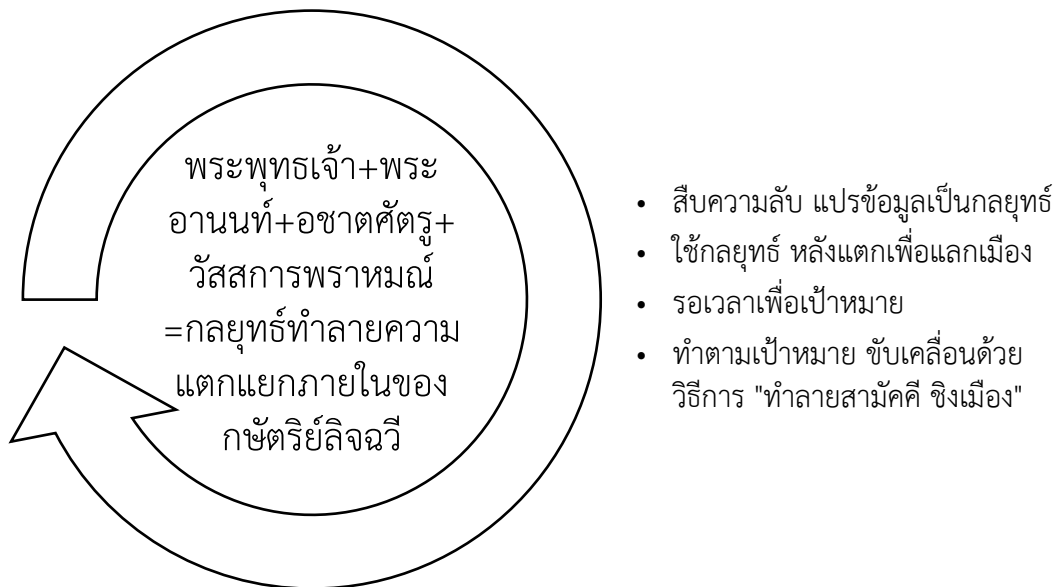
ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งกับวัสสการพราหมณ์มหาอำมาตย์ แคว้นมคธว่า “พราหมณ์สมัยหนึ่ง เราอยู่ที่สารันทเจดีย์ เขตกรุงเวสาลี ได้แสดง อปริหานิยธรรม ๗ ประการนี้ แก่พวกเจ้าวัชชี พวกเจ้าวัชชีพึงหวังได้แต่ความเจริญ อย่างเดียวไม่มีความเสื่อมเลย トラบเท่าที่พวกเจ้าวัชชียังมีอปริหานิยธรรมทั้ง ๗ ประการนี้อยู่และใส่ใจอปริหานิยธรรมทั้ง ๗ ประการนี้อยู่” เมื่อพระผู้มีพระภาคตรัสอย่างนี้ วัสสการพราหมณ์มหาอำมาตย์แคว้นมคธ ได้กราบทูลตั้งนี้ว่า “ข้าแต่ท่านพระโคตม พวกเจ้าวัชชีมีอปริหานิยธรรมแม้เพียง ข้อเดียวก็พึงหวังได้แต่ความเจริญอย่างเดียวไม่มีความเสื่อมเลย ไม่จำเป็นต้องกล่าวว่า มีครบทั้ง ๗ ประการ ข้าแต่ท่านพระโคตม พระราชาแห่งแคว้นมคธพระนามว่า อชาตศัตรู เวเทหิบุตร ไม่ควรทำสงครามกับพวกเจ้าวัชชี นอกจากจะใช้วิธี ปรองดองทางการทูต หรือไม่ก็ทำให้แตกสามัคคีกัน ข้าแต่ท่านพระโคตม ถ้าอย่างนั้น บัดนี้ ข้าพระองค์ขอทูลลากลับ เพราะมีกิจมาก มีหน้าที่ที่จะต้องทำอีกมาก พระพุทธเจ้าข้า” พระผู้มีพระภาคตรัสว่า “พราหมณ์ ขอท่านจงกำหนดเวลาที่สมควร ณ บัดนี้เถิด” จากนั้น วัสสการพราหมณ์ มหาอำมาตย์แคว้นมคธมีใจยินดีชื่นชม พระดำรัส ของพระผู้มีพระภาคแล้ว ลุกจากที่นั่งจากไป



ภาพที่ 2 สร้างภาพเป็นพระพุทธรูปเจ้า ให้คำปรึกษาว่าสการพราหมณ์ ของพระเจ้าอชาตศัตรู ภายใต้ กลยุทธ์หลังแตกเพื่อแลกเมือง จนพระพุทธรูปเจ้าหันมาปรึกษาถามพระอานนท์ ว่าแคว้นวัชชี ยังปฏิบัติตามหลัก อปริหานิยธรรมอยู่ไหม ในยุคอินเดียโบราณ (ภาพสร้างจาก AI Chatgpt,1 พฤษภาคม 2569)

จากข้อความที่เป็นบทสนทนาระหว่างพระพุทธรูปเจ้า พราหมณ์ พระอานนท์ จึงเป็นที่มาของกลยุทธ์ ที่ ถูกดัดแปลง มาเป็นแนวทางหรือวิธีการ ของการต่อสู้ “วัสสการพราหมณ์” จึงได้ข้อสรุปเป็นอุบายทำลายความ สามัคคี ของกษัตริย์ลิจจวี ดังนั้นจึงต้องทำให้แตกหรือแยกสามัคคี จึงเริ่มดำเนินการหรือกลยุทธ์ (พระมหา ฐิติวัสส์ ฐิตินุทโธ,2563) วัสสการพราหมณ์ ผู้ซึ่งสัจธรรมก็ออกอุบาย "ยอมเจ็บแลกเมือง" โดยแสร้งให้พระเจ้า อชาตศัตรูสั่งให้ทหารเขี่ยนตีจนหลังลายปางตาย เพื่อตบตาเข้าศึกษา แล้วทำที่เป็นนเรศออกนอกเมือง แล้ว ไปของพึ่งพึ่งอาศัยอยู่กับชาววัชชี

ด้วยจิตศรัทธาด้านความรู้ความสามารถของวัสสการพราหมณ์ว่า เป็นผู้ฉลาด พวกเจ้าวัชชีก็อยากเอาไว้ ใช้งาน ชื่อว่าเป็นเรื่องจริง จึงให้เป็นอาจารย์สอนหนังสือศิลปะวิชาการต่างๆ ให้กับราชกุมารของราชวงศ์ ใน แคว้นวัชชี เป็นการซักศึกเข้าบ้านโดยไม่รู้ตัว เพราะวัสสการพราหมณ์เป็นไส้ศึก ที่พระเจ้าอชาตศัตรูส่งมา ในช่วงที่สอนหนังสือ ให้กับเหล่าราชกุมารเหล่านั้น ก็คอยยุแหย่ เสี้ยมสอนให้พวกกุมารเหล่านั้นทะเลาะกัน แยกแยกมีปากมีเสียงกันอยู่บ่อยๆ จนเป็นเรื่องเป็นราวทะเลาะเบาะแว้งกัน จากเรื่องทะเลาะกันระหว่างเด็กๆ ก็ขยายวงออกไปสู่พ่อแม่ ผู้ใหญ่ ในที่สุด ก็ทำให้เจ้าวัชชีทั้ง 6 แยกสามัคคีกันจนได้ เมื่อได้เวลาเหมาะสมแล้ว วัสสการพราหมณ์ก็แอบส่งข่าว ให้พระเจ้าอชาตศรุษยกทัพมาโจมตีแคว้นวัชชี และเอาชนะพวกเจ้าวัชชีได้ใน ที่สุด ภายหลังจากพุทธปรินิพพาน ๒ ปี หรือก่อน พ.ศ. ๓ แคว้นวัชชีก็ตกอยู่ภายใต้การปกครอง ของพระเจ้าอชาต ศัตรู



ภาพที่ 3 แปลงสามัคคี (อปริหานิยธรรม) เป็นแตกสามัคคี “หลังแตกแลกเมือง”

อูยกาย หลอกใจโง่ด้วยกลยุทธ์หลังแตกแลกความเชื่อใจ

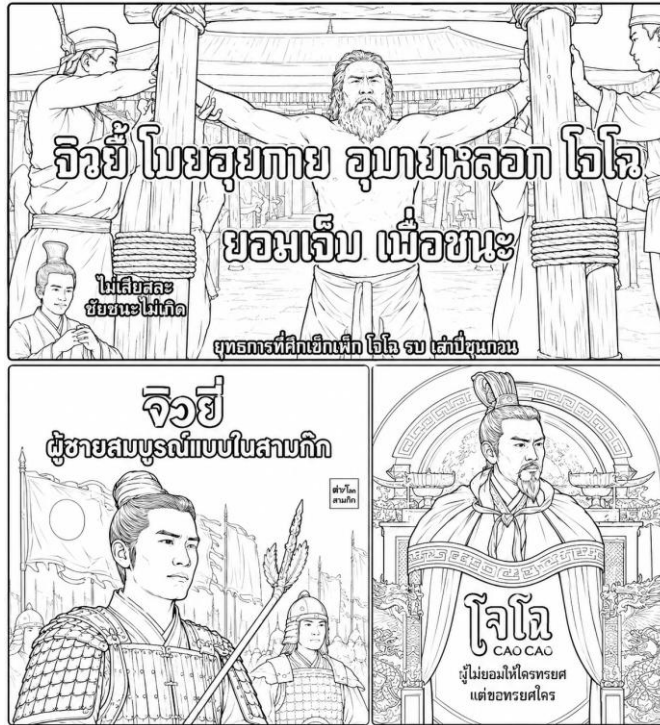
นัยที่ 3 กลยุทธ์จำแลงทำให้แตกสามัคคีเป็นเครื่องมือในการทำลายคู่แข่งหรือคู่ต่อสู้ อูยกายในฐานะ เป็นขุนทหารที่มีอายุ ในก๊กขุนกวน ใช้กุศโลบาย หรือวิธีการในการหลอกอีกฝั่งด้วยการ “แสร้ง” ว่าถูก “เขี่ยน

จนหลังแตก” หรือถูก “โบย” ทำโทษ รวมทั้งย้ายไปอยู่อีกฝั่งเพราะถูกกระทำ เป็นความตั้งใจสร้างสถานการณ์ขึ้นมา เพื่อให้อีกฝั่งเชื่อ โดยในวรรณกรรม ในศึกเซ็กเพ็ก โจโฉยกทัพกว่าร้อยหมื่นมาบุกกั๋งตั้ง อูยกายเห็นจิวยี่มีความหนักใจในการศึกครั้งนี้ จึงอาสาตนให้จิวยี่โบยตีกลางที่ประชุมทัพจนสาหัสหนัก ขงเบ้งเป็นผู้เดียวที่ล่วงรู้ทันแผนการนี้ ถึงกับเอ่ยปากว่า “กั๋งตั้งมียอดขุนพลเช่นนี้ มีหรือที่พโจโฉจะไม่แตก” ซึ่งก็เป็นดังคำของขงเบ้งในศึกเซ็กเพ็กโจโฉพ่ายแพ้อย่างย่อยยับ (พระมหาจักรพงษ์ ชินเมธี (คำยอดใจ) และคณะ,2563)

ส่วนในประวัติศาสตร์จริง อูยกายเป็นผู้วางแผนให้จิวยี่ใช้อูบายยอมสวามิภักดิ์ และเมื่อแล่นเรือของตนเข้าหากองเรือของโจโฉแล้ว กว่าฝ่ายโจโฉจะรู้ว่าแท้จริงแล้วเป็นเรือที่บรรทุกไปด้วยน้ำมันและวัตถุระเบิดก็สายไปแล้ว (Luo, Guanzhong,2002) นำมาสู่ความพ่ายแพ้อย่างยับเยินของโจโฉในครั้งนี้ การบันทึกในประวัติศาสตร์ได้ยกความกล้าหาญและวีรกรรมครั้งนี้ของอูยกายไว้มาก

ในงานศึกษาของ พระครูสุภัทรพรหมคุณ (2562) ที่ศึกษาเรื่อง การใช้กลอุบายของวัสสการพราหมณ์ในพระพุทธศาสนาและอูยกายในวรรณกรรมสามก๊กในโกศล 3 ประการ เสนอแนวคิดในบทศึกษาว่า

การใช้อุบายนั้น สามารถจัดเป็นโกศลทั้ง 3 ได้ดังนี้ 1. อายโกศล ในแง่มองว่าเป็นการนำเอาความฉลาดไปใช้ในความเจริญ อูยกายและวัสสการพราหมณ์ สามารถนำความรู้และสติปัญญาของตน มาสร้างความเจริญให้แก่ฝ่ายของตน 2. อปายโกศล มองในแง่การสูญเสีย ฝ่ายโจโฉและเมืองไวสาลี ย่อมไม่เกิดประโยชน์จากการกระทำของฝ่ายจิวยี่และพระเจ้าอชตศัตรู เพราะฝ่ายโจโฉและเมืองไวสาลี เป็นฝ่ายถูกกระทำจากการนำเอาสติปัญญาของวัสสการพราหมณ์และอูยกายมาสร้างความเสียหายให้แก่ตน 3. อุปายโกศล ความฉลาดในการแก้ไขปัญหา ผลักวิกฤตให้เป็นโอกาส หากเน้นชัดในเรื่องนี้ ทำให้เห็นว่า ทั้งวัสสการพราหมณ์และอูยกาย มีความเด่นชัดในเรื่องการใช้สติปัญญาของตน ในการแก้ไขปัญหา ตั้งแต่การวิเคราะห์ห่อหุ้มคือปัญหา อะไรคือสาเหตุทำให้เกิดปัญหา หนทางนำไปสู่การแก้ไขปัญหา และการหาทางออกของปัญหา จนเป็นเหตุทำให้การใช้อุบายของวัสสการพราหมณ์และอูยกายก็สำเร็จด้วยดี



ภาพที่ 4 กลยุทธ์หลังแตกเพื่อแลกเมือง ที่เป็นกลยุทธ์หนึ่งที่ปรากฏในวรรณกรรมสามก๊ก ((ภาพสร้างจากภาพออนไลน์ และ Chatgpt,1 พฤษภาคม 2569)



- สืบความ แปรข้อมูลเป็นกลยุทธ์
- ใช้กลยุทธ์ หลังแตกเพื่อแลกเมืองยอมเจ็บเพื่อจบ
- เริ่มดำเนินการรอเวลาสู่เป้าหมาย
- พิชิตศึก "หลังแตกชนะศึก" เจ็บแต่จบ

ภาพที่ 5 พิชิตศึก "หลังแตกชนะศึก" เจ็บแต่จบ จิวยี่/อุชูกาย/โจโฉ

ความสามัคคีเป็นกลยุทธ์ในทุกรัฐและองค์กร

ดังนั้นวิธีการหรือกลยุทธ์เป็นเครื่องมือประการหนึ่งนำไปสู่การทำให้แตกแยกหรือแตกความสามัคคี
 อีกนัยหนึ่งก็เป็นภาระสะท้อนความเป็นเอกภาพ

1. **ความสามัคคีในฐานะกลยุทธ์** ในบริบทของรัฐหรือองค์กร ความสามัคคี (Unity) ไม่ได้เป็นเพียงแค่ค่านิยมทางศีลธรรม แต่ยังเป็น “กลยุทธ์” ที่ทรงพลังในการสร้างเสถียรภาพ ความเข้มแข็ง และประสิทธิภาพในการดำเนินงาน การที่สมาชิกขององค์กรหรือประชาชนของรัฐมีความรู้สึกเป็นหนึ่งเดียว จะช่วยลดความขัดแย้ง เพิ่มความร่วมมือ และทำให้การบรรลุเป้าหมายเป็นไปได้รวดเร็วขึ้น ตัวอย่างเช่น: (1) ในองค์กร หากพนักงานร่วมมือกันอย่างสามัคคี การทำงานจะราบรื่น เกิดความเชื่อใจ และช่วยให้องค์กรสามารถแข่งขันในตลาดได้อย่างมีประสิทธิภาพ (2) ในระดับรัฐ การสร้างความสามัคคีระหว่างประชาชนต่างกลุ่มชาติพันธุ์ ศาสนา หรือความเชื่อทางการเมือง ช่วยลดความตึงเครียดและทำให้เกิดความมั่นคง

2. **กลยุทธ์เป็นเครื่องมือที่นำไปสู่ “ความสามัคคี” หรือ “ความแตกแยก”** ได้ วิธีการหรือกลยุทธ์ที่ถูกใช้โดยผู้นำ องค์กร หรือรัฐบาล สามารถกลายเป็นดาบสองคม หากใช้เพื่อรวมใจคน ก็จะนำไปสู่ความสามัคคี แต่ถ้าใช้เพื่อประโยชน์เฉพาะกลุ่ม กีดกัน หรือละเลยความหลากหลาย ก็อาจกลายเป็นเครื่องมือในการทำให้เกิดความแตกแยก (1) เช่น กลยุทธ์การสื่อสารของผู้นำที่เน้นการรวมใจประชาชนด้วยวิสัยทัศน์ร่วม จะช่วยส่งเสริมความเป็นเอกภาพ (2) ในทางตรงข้าม หากใช้กลยุทธ์สร้าง “ศัตรูร่วม” เพื่อให้กลุ่มหนึ่งสามัคคีกัน โดยการต่อต้านอีกกลุ่มหนึ่ง ก็อาจสร้างความขัดแย้งในระยะยาว

3. **ความสามัคคีสะท้อน “เอกภาพ” และ “ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน”** ในอีกนัยหนึ่ง ความสามัคคีคือภาพสะท้อนของ “เอกภาพ” ซึ่งเป็นสถานะที่ทุกคนในกลุ่มมีจุดยืนหรือเป้าหมายร่วมกัน แม้จะมีความแตกต่างหลากหลายแต่สามารถอยู่ร่วมกันได้โดยไม่ขัดแย้ง การมีเอกภาพไม่ได้หมายถึงความเหมือนกันทั้งหมด แต่คือการยอมรับความแตกต่างและมุ่งไปในทิศทางเดียวกัน

ความสามัคคีไม่ใช่แค่เป้าหมาย แต่เป็นกลยุทธ์สำคัญในการบริหารประเทศหรือองค์กร ซึ่งกลยุทธ์นั้นสามารถเป็นทั้งเครื่องมือในการสร้างเอกภาพ หรือในทางกลับกัน ก็นำไปสู่ความแตกแยกได้ หากใช้โดยขาดความรอบคอบและความเข้าใจในบริบทของคนในกลุ่ม

องค์ความรู้

“ความสามัคคีคือพลังรักษาองค์กร ส่วนความแตกแยกคือช่องโหว่ที่เปิดทางให้ฝ่ายตรงข้ามใช้กลยุทธ์เข้าพิชิตชัยชนะได้” ธรรมเนียมของพระเจ้าอชาตศัตรูและวัสสการพราหมณ์ รวมถึงจิวอี้และอุยกายในศึกผาแดงสะท้อนหลักการเดียวกันว่า (1) ต้องเข้าใจจุดแข็งของคู่แข่งก่อน (2) ใช้ปัญญาและกลยุทธ์แทนการใช้กำลังเพียงอย่างเดียว (3) ทำลายความสามัคคีของฝ่ายตรงข้าม (4) รอจังหวะเวลาที่เหมาะสม (5) เปลี่ยนวิกฤติให้เป็นโอกาสจนบรรลุชัยชนะ ดังนั้น ในทางรัฐศาสตร์ การบริหารองค์กร และการนำสมัยใหม่ เอกภาพภายในคือปัจจัยแห่งความมั่นคง และกลยุทธ์ที่ดีคือเครื่องมือสู่ความสำเร็จอย่างยั่งยืน ดังแผนภาพที่นำเสนอประกอบนี้

กลยุทธ์หลังแตกเพื่อแลกเมือง

ภูมิปัญญาเชิงยุทธศาสตร์ เปลี่ยนความพ่ายแพ้เป็นชัยชนะ

"การสร้างยอม ไม่ใช่จุดสิ้นสุด แต่เป็นจุดเริ่มต้นของชัยชนะรูปแบบใหม่
อาศัยปัญญา การปรับตัว และการมองการณ์ไกล"

อินเดียโบราณ

พระเจ้าอชาตศัตรู และ วิศวกรพราหมณ์



พระเจ้าอชาตศัตรู
กษัตริย์แห่งแคว้นมคธ
ต้องการปราบแคว้นวัชชี
(เวสาลี)



วิศวกรพราหมณ์
อำมาตย์ผู้ชาญฉลาด
คิดอุบายทำลาย
ความสามัคคี

เป้าหมาย: ทำลายความสามัคคีของเหล่ากษัตริย์ลิจจวี แห่งแคว้นวัชชี เพื่อให้แคว้นมคธได้ชัยชนะโดยลดการสูญเสีย

จีนโบราณ

จิวยี่ อูยกาย และ โจโฉ ในศึกผาแดง



จิวยี่
แม่ทัพอูฉี (อู)
ผู้กล้าหาญและมีไหวพริบ



อูยกาย
ที่ปรึกษา วาแฉน
กลยุทธ์หลังแตก



โจโฉ
กองทัพซี้ (เว่ย)
กำลังพยามากกว่า

เป้าหมาย: ทำลายกองทัพโจโฉที่เหนือกว่า ด้วยกลยุทธ์ทางเรือและจิตวิทยา

กลยุทธ์ "โอบล้อม" (สร้างแรงกดดัน แล้วแทรกซึม)

-
-
-
-
-

สร้างแรงกดดัน
วิศวกรพราหมณ์
ถูกเนรเทศจาก
แคว้นมคธ

เข้าสู่งใน
เดินทางไปเวสาลี
จนได้เข้าเฝ้ากษัตริย์
ลิจจวี

วางรากฐาน
เป็นครูสอนภาษา
และศิลปวิทยาแก่
ราชบุตร

ยุยงให้แตกแยก
ทำอุบายให้
ราชบุตรแตกกร้าว
กันเอง

ความสามัคคีพังทลาย
เกิดการฟ้องร้อง
ทะเลาะกันภายใน
บ้านเมืองอึมครึม

ผลลัพธ์: แคว้นวัชชีอ่อนแอ ขาดเอกภาพ แคว้นมคธจึงยกทัพเข้ายึดได้สำเร็จ

กลยุทธ์ "สร้างยอม" ในศึกผาแดง

-
-
-
-
-

สร้างสวามิภักดิ์
จิวอี้สร้างยอม
สวามิภักดิ์ต่อโจโฉ

เข้าใกล้กองเรือศัตรู
นำเรือเข้าไปใกล้
กองทัพโจโฉ

ซ่อนอาวุธไว้ในเรือ
บรรทุกน้ำมัน
และวัตถุระเบิด

จุดเพลิงพร้อมกัน
จุดไฟเผากองเรือ
ของโจโฉ

ชัยชนะศึกผาแดง
กองทัพโจโฉพ่ายแพ้
อย่างยับเยิน

ผลลัพธ์: กองทัพอูฉีได้รับชัยชนะ รักษาแผ่นดินและขยายอำนาจต่อไป

- ✓ สร้างยอมแพ้ / ถอยเพื่อรุก
- ✓ แทรกซึมเข้าสู่ภายในของศัตรู
- ✓ ทำลายความสามัคคีหรือความหวัง
- ✓ ใช้ปัญญา จิตวิทยา และจังหวะเวลา
- ✓ เปลี่ยนความพ่ายแพ้เป็นโอกาส



- หลักธรรมที่เกี่ยวข้อง : อปริหานิยธรรม**
1. หมั่นประชุมกันเมื่อภัยมี
 2. พร้อมเพรียงกันประชุม หรือเพียงกับแลประชุก
 3. ไม่ปัญหาผู้ลี้ภัยไม่ปัญหาผู้ดี และไม่มีสิ่งสิ่งปัญหาผู้ดีไว้แล้ว
 4. เคารพนับถือผู้ใหญ่
 5. ไม่ข่มแค้นใคร
 6. บูชา เคารพ ลักการะ ปุชนิสสถาน
 7. อนุเคราะห์ผู้ครองพระพรหมดี ผู้ทรงธรรม
- ความสามัคคี คือยอดแห่งความสำเร็จ
ความแตกแยก คือจุดเริ่มต้นแห่งความพินาศ

บทเรียนอมตะ

- ความพ่ายแพ้ ไม่ใช่จุดจบ แต่คือจุดเริ่มต้นของการคิดใหม่
- ปรับตัวตามสถานการณ์ และใช้ปัญญานำหน้าอำนาจ
- รู้เขา รู้เรา เข้าใจใจใจมนุษย์ ชนะโดยไม่ต้องสู้ตรง
- มองการณ์ไกล วางแผนหลายขั้น แล้วลงมืออย่างเหมาะสม

การประยุกต์ใช้ในปัจจุบัน

- การเมือง / การทูต : เจรจา วางกลยุทธ์เพื่อลดความขัดแย้งและแสวงหาผลประโยชน์ร่วม
- ธุรกิจ / การแข่งขัน : ปรับกลยุทธ์หลังความล้มเหลว พลิกวิกฤตเป็นโอกาส
- การบริหารองค์กร : สร้างความสามัคคี ลดความขัดแย้งภายใน
- การแก้ไขปัญหา : วิเคราะห์สถานการณ์อย่างรอบด้าน เลือกจังหวะและวิธีที่เหมาะสม

สรุป

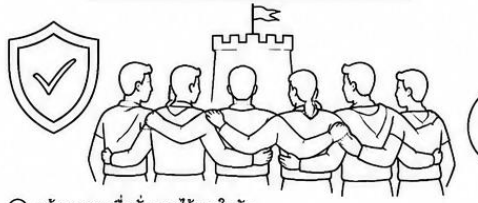
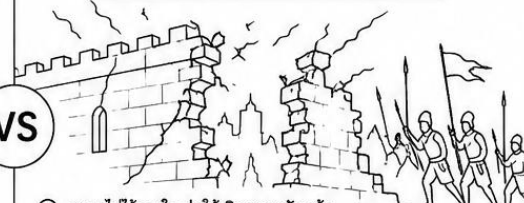
"กลยุทธ์หลังแตกเพื่อแลกเมือง" คือศิลปะแห่งการใช้ปัญญา เปลี่ยนวิกฤตเป็นโอกาส สร้างชัยชนะ และความอยู่รอดอย่างยั่งยืน

ปัญหาคืออาวุธที่ยิ่งใหญ่ที่สุด • สามัคคีคือเกราะที่แข็งแกร่งที่สุด • ชัยชนะที่ยั่งยืนเกิดจากทั้งสองสิ่งนี้

ภาพที่ 6 ถอดรหัสชุดความรู้จากเป็นแผนภาพ ภายใต้กลยุทธ์หลังแตกเพื่อแลกเมือง พระพุทธเจ้า พระเจ้าอชาตศัตรู ในอินเดียโบราณ หรือในวรรณกรรมสามก๊ก โจโฉ จิวยี่ อูยกาย (ภาพสร้างจาก AI Chatgpt, 15 พฤษภาคม 2569)

ความสามัคคีคือพลังรักษาองค์กร

ส่วนความแตกแยกคือช่องโหว่ที่เปิดทางให้ฝ่ายตรงข้ามใช้กลยุทธ์เข้าพิชิตชัยชนะได้

<p>ความสามัคคี = พลังรักษาองค์กร</p>  <ul style="list-style-type: none"> ✔ สร้างความเชื่อมั่นและไว้วางใจกัน ✔ รวมพลัง เกิดประสิทธิภาพ ✔ รับมือวิกฤติได้แข็งแกร่ง ✔ รากฐานของความมั่นคงและความสำเร็จ 	<p>ความแตกแยก = ช่องโหว่ขององค์กร</p>  <p style="font-size: 2em; font-weight: bold; text-align: center;">VS</p> <ul style="list-style-type: none"> ✘ ความไม่ไว้วางใจ ก่อให้เกิดความขัดแย้ง ✘ พลังถูกแบ่งแยก ประสิทธิภาพลดลง ✘ เปิดช่องให้ฝ่ายตรงข้ามแทรกแซง ✘ นำไปสู่ความพ่ายแพ้และการล่มสลาย
--	---

กรณีศึกษา สะท้อนหลักการเดียวกัน	
<p>พระเจ้าอชาตศัตรู และ วัสสการพราหมณ์</p>  <ul style="list-style-type: none"> • วัสสการพราหมณ์ศึกษาจุดอ่อนภายในของเจ้าปรัง (พระบิดา) และสร้างความแตกแยกระหว่างพ่อกับลูก • ยุยงให้เกิดความขัดแย้ง จนทำให้อชาตศัตรูชิงราชบัลลังก์ • อาศัยจังหวะและกลยุทธ์ ทำให้อชาตศัตรูได้ครองราชย์ 	<p>จิวยี่ และ อูยกายในศึกผาแดง</p>  <ul style="list-style-type: none"> • จิวยี่ศึกษาจุดแข็งของโจโฉ (กองทัพใหญ่) และจุดอ่อน (โลจิสติกส์ยึดเยื่อ ไม่น่าทนทานการนำ) • ใช้กลยุทธ์สร้างความไม่ไว้วางใจระหว่างโจโฉกับกษัตริย์ • รอจังหวะจนตะวันออกพัดแรง • เมฆกองทัพเรือโจโฉที่ผาแดงได้ชัยชนะอย่างเด็ดขาด

หลักการ 5 ประการของกลยุทธ์แห่งชัยชนะ

<p>1 ต้องเข้าใจจุดแข็งของคู่แข่งก่อน</p>  <p>รู้เขา รู้เรา รบร้อยครั้ง ชนะร้อยครั้ง</p>	<p>2 ใช้ปัญญาและกลยุทธ์แทนการใช้กำลังเพียงอย่างเดียว</p>  <p>ปัญญาเหนือกำลัง ชนะโดยไม่ต้องปะทะ</p>	<p>3 ทำลายความสามัคคีของฝ่ายตรงข้าม</p>  <p>ความแตกแยกภายใน คือจุดเริ่มแห่งความพ่ายแพ้</p>	<p>4 รอจังหวะเวลาที่เหมาะสม</p>  <p>จังหวะที่ใช่ เปลี่ยนโอกาสเล็กให้เป็นชัยชนะใหญ่</p>	<p>5 เปลี่ยนวิกฤติให้เป็นโอกาส จนบรรลุชัยชนะ</p>  <p>พลิกวิกฤติเป็นโอกาส สร้างผลลัพธ์อย่างยั่งยืน</p>
--	---	---	--	--

บทสรุป: หลักการที่ใช้ได้ทุกยุคทุกสมัย

<p>ในทางรัฐศาสตร์</p>  <p>เอกภาพภายในประเทศ สร้างความมั่นคง มั่งคั่ง และอธิปไตยที่ยั่งยืน</p>	<p>ในการบริหารองค์กร</p>  <p>ความสามัคคีของทีม เพิ่มประสิทธิภาพ นวัตกรรม และความสามารถในการแข่งขัน</p>	<p>ในการนำสมัยใหม่</p>  <p>ผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ คิดเป็นระบบ ใช้กลยุทธ์ สร้างคนและวัฒนธรรม แห่งความร่วมมือ</p>
---	--	---


 เอกภาพภายในคือปัจจัยแห่งความมั่นคง และกลยุทธ์ที่ดีคือเครื่องมือสู่ความสำเร็จอย่างยั่งยืน

“สามัคคีคือเกราะป้องกันที่แข็งแกร่งที่สุด • กลยุทธ์คืออาวุธแห่งปัญญาที่นำไปสู่ชัยชนะอย่างยั่งยืน”

ภาพที่ 7 ถอดรหัสชุดความรู้จากเป็นแผนภาพ “ความสามัคคีคือพลังรักษาองค์กร ส่วนความแตกแยกคือช่องโหว่ที่เปิดทางให้ฝ่ายตรงข้ามใช้กลยุทธ์เข้าพิชิตชัยชนะได้” (ภาพสร้างจาก AI Chatgpt,15 พฤษภาคม 2569)

บทสรุป

บทความสะท้อนคิดในเรื่องความสามัคคี เพื่อทำให้องค์กรมีพลัง หรือมีศักยภาพในการแข่งขัน การยกเหตุการณ์ 2 เหตุการณ์ในประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาและวรรณกรรม 3 ก๊ก ที่ใช้แนวทางเดียวกันในการขับเคลื่อนกระบวนการ “วิถีการ” ไปสู่เป้าหมาย ประวัติศาสตร์และวรรณกรรมสะท้อนให้เห็นว่ากลยุทธ์การศึกษาหรือการเมืองมิได้อาศัยเพียงกำลังทัพหรืออำนาจ แต่สิ่งที่สำคัญยิ่งคือ “ความสามัคคี” และการสร้างเอกภาพ ในหมู่คณะ ตัวอย่างเช่น กรณีพระเจ้าอชาตศัตรูและวัสสการพราหมณ์ ที่ใช้ยุทธวิธี “หลอกให้เชื่อ” สร้างสถานการณ์ เข้าไปบ่อนทำลายความสามัคคีในหมู่แคว้นวัชชี ทำให้แคว้นที่เคยเข้มแข็งด้วยการปรึกษาหารือ และการตัดสินใจร่วมกันกลับอ่อนแอ เมื่อเอกภาพแตกสลายก็พ่ายแพ้ต่อกลยุทธ์ของศัตรูในที่สุด ขณะเดียวกันในวรรณกรรมจีน “สามก๊ก” เราเห็นชัดจากศึกผาแดงว่า แม้โจโฉจะมีกำลังพลและทรัพยากรมากมาย แต่การขาดความพร้อมเพียง ความไม่เชื่อใจภายใน และการถูกผู้นำฝ่ายตรงข้าม ทำให้กองทัพมหาศาลต้องแตกพ่าย ส่วนฝ่ายพันธมิตรอย่างจิวยี่และเล่าปี่ แม้มีกำลังน้อยกว่า แต่สามารถสร้างความสามัคคีและวางแผนอย่างเป็นเอกภาพ ใช้ภูมิประเทศและกลยุทธ์ไฟเผากองทัพเรือโจโฉ จนกลายเป็นชัยชนะครั้งสำคัญ ซึ่งสะท้อนชัดว่าความสามัคคีภายในองค์กรมีค่ามากกว่ากำลังที่เหนือกว่า

เมื่อเทียบสองกรณีนี้ เราได้บทเรียนว่า ความพ่ายแพ้มักเกิดจากการถูกบ่อนทำลายความสามัคคีภายใน ส่วนความสำเร็จเกิดจากการสร้างเอกภาพ ความไว้วางใจ และการผนึกกำลังเพื่อเป้าหมายเดียวกัน ในระดับ **องค์กรยุคปัจจุบัน** ก็เช่นกัน องค์กรที่มีบุคลากรเก่งแต่ต่างคนต่างทำ ขาดความไว้วางใจ มักประสบความล้มเหลว แต่หากสมาชิกทุกคนร่วมมือกัน เคารพกติกา แบ่งปันข้อมูล และยึดเป้าหมายร่วมเป็นศูนย์กลาง ก็จะทำให้พลังมหาศาลขับเคลื่อนไปสู่ความสำเร็จได้ แม้จะเผชิญข้อจำกัดหรือคู่แข่งที่แข็งแกร่งกว่า ดังนั้น “กลยุทธ์หลังแตกเพื่อแลกรวมเมือง” จึงไม่ใช่เพียงการเล่ากลวิธีเอาชนะศึกในอดีต แต่คือเครื่องเตือนใจว่า **ความสามัคคีคือหัวใจแห่งเอกภาพ** และเป็นเสาหลักที่ทำให้องค์กร เมือง หรือประเทศชาติยืนหยัดอยู่ได้ การรักษาความสามัคคีคือการรักษาพลังภายใน เมื่อเอกภาพมั่นคง อุปสรรคภายนอกก็ไม่อาจทำลายได้ ตรงกันข้าม หากขาดความสามัคคี ต่อให้มีทรัพยากรมากมาย ความสำเร็จก็ยากจะบรรลุ สรุปได้ว่า ความสามัคคีคือกุญแจสำคัญที่เชื่อมโยงคนในองค์กรหรือสังคมให้เป็นหนึ่งเดียว สร้างความเข้มแข็งภายใน และนำพาไปสู่ชัยชนะและความสำเร็จอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

กนกพร นุ่มทอง. (2560). ภาพลักษณ์ของโจโฉในวัฒนธรรมจีน. วารสารจีนศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 10(1), 83-108.

กิเลน ประลองเชิง. (2560). *อุบาย ผู้ชนะศึกผาแดง*. ใน "ซังกรบ", ไทยรัฐปีที่ 68 ฉบับที่ 21727:

วันจันทร์ ที่ 17 กรกฎาคม พ.ศ. 2560 แรม 9 ค่ำ เดือน 8 ปีระกา.

คำยวง วราสิทธิชัย. (2544). สามัคคีเภทคำฉันท์: วรรณกรรมชิ้นเอกของชิต บุรทัต. วรรณวิทัศน์, 1, 5-29.

จิรายุส เผือดมุด. (2568). กลวิธีการแสดงบทบาทวัสสการพราหมณ์ กรณีศึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จุลชาติ อรัณยะนาค. วารสารพัฒนศิลป์วิชาการ. 9 (2), 100-114.

บุษดี อรสิริวรรณ. (2564). โจโฉ: การศึกษาพฤติกรรมและการตัดสินใจด้วยทฤษฎีจิตวิทยาบุคลิกภาพ.

วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า. 8, 106-121.

retrieved from https://so01.tci-thaijo.org/index.php/CRMA_HUSO/article/view/247235

พระครูสุภัทรพรหมคุณ. (2562). การใช้กลยุทธ์ของวัสสการพราหมณ์ในพระพุทธศาสนาและอุบายในวรรณกรรมสามก๊กในโกศล 3 ประการ. วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง. 8(2) 237-247.

พระมหาฐิติวัธส์ ฐิติวฑฒโน. (2563). การบริหารรัฐกิจเชิงพุทธของพระเจ้าอชาตศัตรู. วารสารศึกษิตาลัย. 1 (1), 27-40.

พระมหาเฉลิมชัย ชยเมธี. (2565). “การศึกษาเชิงวิเคราะห์คุณค่าวรรณกรรมและหลักพุทธธรรมที่ปรากฏใน กวีนิพนธ์เรื่องสามัคคีเภทคำฉันท์”. วารสารมหาจุฬาริชาการ, 9 (3), 192-206.

พระมหาจักรพงษ์ ชินเมธี (คำยอดใจ) และคณะ. (2563). แนวคิดทางการเมืองของขงเบ้งในวรรณกรรมสามก๊ก ที่มีต่อสังคมไทย. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 9(1), 223-232.

สืบค้น จาก <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jssr/article/view/240429>

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย.

กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

รุดมภณ มะโนน้อม, มานพ เมืองแก้ว. (2560). กลยุทธ์การสร้างสามัคคีด้วยวัชชือปรีหานิยธรรม.

วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 4(1), 127-137.

สืบค้น จาก <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/EDMCU/article/view/143858>

Alexander Berzin. (2026). Buddha and the Political Events of His Time

retrieved from <https://studybuddhism.com/en/advanced-studies/history-culture/buddhism-in-india/buddha-and-the-political-events-of-his-times>

Luo, Guanzhong (2002). [1925]. Romance of the Three Kingdoms. Vol. 1. English translation

by Charles H. Brewitt-Taylor, Introduction by Robert E. Hegel. Singapore: Tuttle Publishing. ISBN 9780804834674.

Narendra Wagle. (1995). Society at the Time of the Buddha. Bombay: Popular Prakashan.



ภุคยทุทร
หลงแตก
เพื่อแลกเมือง

พระเจืออชดัตุรุ วัสสการพราหมณ
จิวยี่ อุกาย และจือจือที่คึกผาแดง

พระครูสังฆวิริยกิจ (ระพิน พุทธิสารอ)